

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 41.086.85
Національного університету
«Одеська юридична академія»
м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента
Павлової Тетяни Олександрівни
на дисертацію Татаркевича Ярослава Олеговича на тему:
«Викрадення у кримінальному праві України: поняття та форми»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі
знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність дисертаційного дослідження. Вітчизняне кримінальне законодавство покликане охороняти кримінально-правовими засобами найцінніші правовідносини, що склалися у суспільстві. Саме кримінальне законодавство найшвидше реагує на процеси змін та перетворень, які відбуваються як у внутрішній політиці держави, так і зовнішніх процесах, маємо на увазі прагнення України до євроінтеграції та приведення у відповідність національного законодавства згідно з ратифікованими Верховною Радою України міжнародно-правовими документами.

Враховуючи той факт, що термін «викрадення» є наскрізним кримінально-правовим поняттям та неоднаково тлумачиться вітчизняним законодавцем, доктриною і правозастосовною практикою, воно потребує глибокого аналізу та дослідження через призму кримінально-правових норм, в диспозиціях яких вказаний термін вживається. Питання щодо визначення змісту та уніфікованого розуміння ознак цілої низки складів кримінальних правопорушень, зокрема проти власності, залишаються до кінця не вирішеними у чинному вітчизняному кримінальному законодавстві. Разом із тим мінлива дійсність призводить до формування сучасних та різноманітних поглядів на власність, у зв'язку з цим виникає багато дискусійних питань щодо кваліфікації кримінальних правопорушень, які пов'язані із викраденням чужого майна, що зумовлює актуальність таких досліджень.

Сьогодні, Україна знаходиться на шляху прийняття нового Кримінального кодексу України, тому комплексне дисертаційне дослідження Я. О. Татаркевича, присвячене аналізу термінів «викрадення» та «розкрадання» у кримінальному праві України, є актуальним та своєчасним, має як теоретичне, так і практичне значення.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія» «Стан, тенденції та перспективи розвитку кримінального права у XXI столітті» на 2016-2020 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842) на 2016-2020 рр.

Обґрунтування наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною і методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних та іноземних вчених, комплексним аналізом вітчизняного Кримінального кодексу України та кримінальних кодексів окремих зарубіжних країн, аналізом матеріалів судової практики за 2010-2020 рр. (200 кримінальних проваджень) та матеріалів оприлюдненої судової практики за 1944-1991 рр.

Досягнення поставленої мети та реалізація завдань дисертаційного дослідження було здійснено за допомогою як загальнонаукових, так і спеціальних методів наукового пізнання, а саме: діалектичного; історичного; порівняльно-правового; системно-структурного аналізу; герменевтичного; формально-логічного; теоретико-правового моделювання; конкретно-соціологічного (стор. 8).

Основні положення дисертації Я. О. Татаркевича за темою: «Викрадення у кримінальному праві України: поняття та форми», висновки та практичні рекомендації обговорювались і були схвалені на засіданні кафедри

кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». У процесі роботи над дисертацією була вивчена достатня кількість нормативної та спеціальної літератури, що свідчить про достатню джерельну базу дисертації.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота Я. О. Татаркевича є першим у вітчизняній науці кримінального права пострадянського періоду спеціальним комплексним дослідженням, в якому обґрунтовується необхідність відмови від використання при характеристиці посягань на власність такого поняття як викрадення, впровадження поняття розкрадання та визначення його форм у Кримінальному кодексі України.

Вступна частина дисертації містить чіткі та виважені формулювання з визначенням актуальності роботи, використаних методів, об'єкту та предмету дослідження, мети та поставлених завдань. Заслуговує на увагу позиція автора про те, що визначення поняття викрадення через такі категорії як заволодіння та оборнення, які розповсюджені у сучасній вітчизняній теорії кримінального права, є безпідставними.

Доведено, що викрадення, заволодіння та оборнення не можуть розглядатися як тотожні поняття, оскільки є якісно різними способами посягань на власність та інші охоронювані об'єкти.

Обґрунтовано, що викрадення з позицій чинного Кримінального кодексу України – це лише протиправне безоплатне фізичне вилучення чужого майна або інших предметів незалежно від наявності чи відсутності підстав для володіння останніми, вчинене шляхом крадіжки та ненасильницького грабежу. Тому воно не тільки не є синонімом заволодіння чи оборнення, а й за будь-яких умов не здатне виконувати функцію родового поняття.

Проаналізовано, що викрадення та самовільне використання – це поняття, які виключають одне одного, у зв'язку з чим запропоновано змінити зміст та правову природу діяння, передбаченого ст. 188¹ КК України.

Аргументовано, що подальший розвиток національного кримінального законодавства за посягання на власність має бути пов'язаний з поверненням у кримінально-правову площину такого поняття як розкрадання, яке повинно отримати легальний статус. Сутність цього поняття складають такі дії як вилучення, оборнення та придбання. У зв'язку з цим діяння, які не містять у собі усіх необхідних ознак розкрадання, могли б характеризуватися за допомогою терміну «заволодіння».

Вдосконалено законодавче визначення таких кримінальних правопорушень як крадіжка, грабіж, шахрайство та заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем через заміну у диспозиціях відповідних норм термінів «викрадення» та «заволодіння» на термін «вилучення».

Дисертація характеризується цілою низкою інших положень, що свідчать про актуальність та практичну значущість отриманих результатів. Висновки, які робить дисертант, чітко сформульовані та переконливі. Вони синтезують всі основні результати дослідження, засвідчують виконання поставлених завдань та досягнення мети.

Практичне значення одержаних результатів. Висновки і пропозиції становлять науковий та практичний інтерес і можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження проблем кримінально-правової протидії розкраданню; законотворчій діяльності – для вдосконалення національного кримінального законодавства в частині протидії розкраданню; правозастосовній діяльності – при вирішенні проблем кваліфікації розкрадання та розмежування його із суміжними складами кримінальних правопорушень; навчальному процесі – при викладанні навчальних курсів «Кримінальне право України. Загальна частина», «Кримінальне право України. Особлива частина», спеціальних курсів «Теорія кваліфікації кримінальних правопорушень», «Кваліфікація кримінальних правопорушень у сфері економіки», підготовці робочих програм, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, тематики

кваліфікаційних робіт із зазначених дисциплін; правовиховній діяльності – для формування правових знань усіх категорій населення, які можуть стати жертвою розкрадання.

Основні положення та висновки дисертації Я. О. Татаркевича відображено у 9 наукових працях, з яких 5 наукових статей опубліковані у фахових виданнях з юридичних наук, перелік яких затверджено МОН України, 1 наукова стаття опублікована у зарубіжному періодичному виданні та 3 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Я. О. Татаркевича в цілому характеризується ґрунтовністю та аргументованістю. Однак, у роботі можна виділити ряд недостатньо аргументованих положень, дискусійних моментів і зауважень, зокрема:

1. Підрозділ 1.1. автор присвятив дослідженню історичного аспекту викрадення у вітчизняній кримінально-правовій доктрині. Такий підхід можна вважати обґрунтованим, оскільки встановлення тенденцій та закономірностей розвитку певної кримінально-правової заборони безсумнівно має істотне значення для побудови ефективної системи протидії правопорушенням. Проте автор робить лише певні висновки, не здійснюючи періодизацію, яку слід було визначити та зробити висновки щодо тенденцій розвитку кримінально-правового регулювання посягань на власність.

2. Значна увага в дисертаційній роботі приділена аналізу понять «викрадення» та «крадіжка». При цьому автор не робить узагальнюючий висновок щодо їх співвідношення. Такий висновок є важливим, враховуючи позицію дисертанта щодо необхідності під викраденням майна розуміти виключно захоплення людини, вчинене з використанням примусу, обману або безпорадного стану потерпілої особи.

3. Дискусійним є положення щодо заміни диспозиції ч. 1 ст. 388 КК України шляхом відмови від використання термінології, що притаманна розкраданню, зокрема скасування вказівок на розтрату та майно, що ввірено особі. Зазначену позицію слід аргументувати під час захисту.

4. Поза увагою дисертанта залишилось питання кваліфікації дії особи, яка незаконно заволоділа майном, яке раніше було викрадено з державної або громадської організації іншими особами.

Разом із тим, наведені зауваження, носять здебільшого дискусійний та уточнюючий характер, не ставлять під сумнів зміст висновків наукової роботи в цілому. Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих у роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел з проблематики дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Я. О. Татаркевича за темою: «Викрадення у кримінальному праві України: поняття та форми» є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отримані нові, самостійні та науково обґрунтовані результати. Основні положення дисертації, що виносяться на захист, належним чином знайшли відображення у наукових статтях, що були підготовлені та опубліковані автором дисертації, кількість і якість яких відповідає чинним вимогам щодо публікації основних положень дисертацій на здобуття наукових ступенів у фахових виданнях. Дисертантом опрацьовано значну кількість фахової літератури за темою дисертації. Існуючі в юридичній літературі теоретичні положення, що стосуються досліджуваної теми, були дисертантом належним чином критично проаналізовані та на їх основі зроблено відповідні пропозиції з удосконалення чинного кримінального законодавства. Враховуючи наведене, можна стверджувати про достатній рівень науковості та обґрунтованості висловлених автором у дисертаційній роботі наукових положень, висновків і рекомендацій.

Таким чином, за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертаційне дослідження Татаркевича Ярослава Олеговича за темою: «Викрадення у кримінальному праві України: поняття та форми» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти

ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261, Тимчасовому порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 167, а її автор – Татаркевич Ярослав Олегович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доцент кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова, кандидат
юридичних наук, доцент

Тетяна ПАВЛОВА

Підпис *доц. Тетяни Павлової*
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар ОНУ імені І.І. Мечникова
С. В. Курандо
_____ 20____ р.